

*Tomasz Borucki*

## O ZWIĄZKACH NAZWY *KRĘPAK* Z OKOLICAMI MUSZYNY

Dzieje nazwy *Krępak* i jej pokrewnych<sup>1</sup> odznaczają się biegiem równie zawiłym, jak kręte, górskie potoki, od których wzięła ona początek. Jej funkcjonowanie na pograniczu między węgierskim Spiszem a ziemią sądecką poświadczono jest od średniowiecza.

Helena Langerówna podaje za F. Maywaldem, że główny trakt komunikacyjno-handlowy „nie biegł wówczas jednym ciągiem wzdłuż Popradu [...], ale zostawiając całą tę połąć niedostępną, przeprowadzał się górami od Lubowli przez przełęcz Vabec”<sup>2</sup> do doliny potoku zwanego obecnie *Hraničná* i schodził nad Poprad w rejon tzw. „Piwnicznej Szyi”, gdzie w 1348 r. zostało lokowane miasto tej nazwy. Zatem szlak ów przebiegał mniej więcej trasą dzisiejszej drogi nr 68 z Mniszka nad Popradem do Starej Lubowli, w której od 1330 r. działała stacja celna<sup>3</sup>. Przed wiekami przewożono tamtędy do Polski m.in. miedź i srebro, a na Węgry – sól z Bochni i Wieliczki<sup>4</sup>.

Przy owym trakcie prosperowała karczma nad strumieniem *Hraničná*, który w opisie granic miejskich Starej Lubowli w przywileju lokacyjnym króla Ludwika Węgierskiego z 1342 roku zwany jest *Crompach*<sup>5</sup>, czyli z niemieckiego *Krummbach* – ‘kręty potok’. Pierwotnie hydronim, z czasem przeszedł na sąsiednie obiekty topograficzne: przydrożną karczmę, las i górę o zbójckim rozgłosie, w XVI wieku robiąc zawrotną karierę jako synonim *Karpat*, by przez ponad 350 lat z powodzeniem konkurować z tą ogólnie dziś przyjętą nazwą geograficzną.

Oceniając „możliwość przedostania się od strony węgierskiej [...] na Krempaki” Langerówna uznała, że „trudności przekroczenia Krempaka kończyły się z chwilą przedostania się na wierzchołek”<sup>6</sup>. O drodze przełomem Popradu twierdzi zaś, że „wprawdzie przeprawa tędy nigdy nie należała do łatwych, a nawet była wręcz przykra i ciężka, posiadała jednak wielką zaletę w tem, że do Nowego Sącza prowadziła linią

<sup>1</sup> Niniejszy artykuł jest ekscerptem z obszernej publikacji autora *O nazwie Krępak i jej pokrewnych* („Płaj” nr 30, 2005, s. 8-47). Zarazem jednak stanowi jej dopełnienie, zawierając szereg nowych danych, niejednokrotnie o podstawowym znaczeniu w historii omawianej nazwy.

<sup>2</sup> H. Langerówna, *System obrony doliny Dunajca w XIV w.*, [w:] „Prace Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego” nr 2, Kraków 1929, s. 5 (wg: F. Maywald, *Die Pässe des Westkarpathen*, s. 44).

<sup>3</sup> J. Beňko, *Osídlenie severného Slovenska*, Košice 1985, s. 172 (wg: *Analecta Scepusii sacri et profani*, pars I, coll. C. Wagner, Viennae-Posonii et Cassoviae 1774, s. 127-31, 424-25).

<sup>4</sup> I. Chalupecký, M. Smatana, *Hrad Lubovňa*, Martin 1987, s. 7, 8.

<sup>5</sup> J. Kurtyka, *Starostwo spiskie (1412-1769/70)*, [w:] *Terra Scepusiensis. Stan badań nad dziejami Spiszu*. Levoča – Wrocław 2003, s. 503; tamże interpretacja datowania (por. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, wyd. G. Fejér, t. VI/1, Budae 1830-1844, s. 230). Wyróżnienia w tekście – T. Borucki.

<sup>6</sup> Langerówna, op.cit., 20.

najkrótszą”<sup>7</sup>. Pod względem popularności – wedle Bożeny Wyrozumskiej – „szlak dunajcowy zaczyna ustępować popradzkiemu dopiero pod koniec XIII wieku”<sup>8</sup>. Opinie badaczy na temat znaczenia owych traktów są podzielone, ale bezsporną pozostaje konstatacja, że droga wzdłuż Popradu była trudniejsza, lecz zarazem krótsza. Langerówna podkreśla, że istnienie księżęcej komory celnej w Rytrze oficjalnie stanowiło o charakterze drogi popradzkiej „jako głównego traktu handlowego”<sup>9</sup>. Z tego najkrótszego połączenia ze Spiszem korzystano jednak również w podróżach dyplomatycznych – podczas zjazdów: w 1384 roku w Lubowli panów polskich z Zygmuntem Luksemburczykiem i tegoż z Władysławem Jagiełłą w roku 1412<sup>10</sup>.

Po przejściu przez Jagiełłą w zastaw 16 miast spiskich, piastujący godność starosty lubowelskiego, słynny rycerz Zawisza Czarny, w 1426 r. otrzymał od papieża zgodę na fundację eremu karmelitów w lesie – „in silva dicta **Crumpach** prope fluvium Poprod”<sup>11</sup>. Wedle interpretacji prof. Tadeusza M. Trajdosa chodzi tu o rejon wcześniej wzmiankowanej karczmy, a nie o miejsce nad Popradem, gdzie istniała tzw. „Pustelnia”, a później powstała osada Mniszek<sup>12</sup>.



Ujście doliny potoku Hraničná zwanego pierwotnie *Krompach*, gdzie powstała osada Mniszek nad Popradem – widok z przysiółka Karpały.  
(fot. T. Borucki)

<sup>7</sup> Ibidem, s. 5.

<sup>8</sup> B. Wyrozumska, *Drogi w ziemi krakowskiej do końca XVI wieku*, Kraków 1971, s. 73.

<sup>9</sup> Langerówna, op.cit., s. 6.

<sup>10</sup> Kurtyka, op.cit., s. 506. W grudniu 1683 r. powracał tamtędy po odsieczy wiedeńskiej Jan III Sobieski, narzekając w liście do królowej Marysieńki: „Prawda to, że to jest bliższa droga, ale niecotliwie zła i tylko na konnego albo na pieszego. [...] tu śniegi srogie i drogę zawiąło; [...] góra sroga zaraz się zaczyna [...]” (M. K. i J. Sobiescy, *Listy okresu odsieczy wiedeńskiej*, Warszawa 1983, s. 143-44).

<sup>11</sup> Kurtyka, op.cit., s. 504 (por. *Codex diplomaticus Hungariae...*, t. VIII/5, s. 143-46; *Bullarium Poloniae*, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa, t. IV, Romae-Lublina 1992, nr 1735).

<sup>12</sup> T. M. Trajdos, *Mendykanci na średniowiecznym Spiszu*, „Płaj” nr 30, 2005, s. 86.

W 1479 r. kapitan lubowelski i podoliniecki, Piotr Kmita z Wiśnicza, zwrócił się do rajców miasta Bardiowa w sprawie surowego karania kupców omijających komory celne, skoro bowiem po drogach i gościńcach uparcie przeciągają, to „per **Crampak** proficisceretes demptis vestris certis mercanciis”<sup>13</sup> – postanowiono odebrać im możliwość przejazdu.

W przywileju Zygmunta Augusta z roku 1551 zapisano zaś, że w lesie królewskim – „In silva regali **Krempak**, qua itur in Ungariam” – gdzie przechód na Węgry, z powodu opuszczenia drogi ciężki jest kupcom i przewoźnikom przejazd, dlatego też Waśko Wołoch ma dzierżyć gospodę pod górą – „sub monte **Krempak**”<sup>14</sup> – z obowiązkiem, aby drogę odnawiając utrzymywał. W lustracji z 1564 r. figuruje osobno „TABERNA **KREMPAK**. Jest karczma na **Krempaku** śród lasu posadzona na gościńcu”, przy czym z okazanego królewskiego przywileju „na poprawianie drogi i na myto”, wydanego za pośrednictwem Piotra Kmity, dowiadujemy się, że sukcesorzy Waśka „tam in monte **Krempak**, quam sub monte et circumcirca”<sup>15</sup> – tak na górę, jak pod górę i dookoła, drogę sumptem łącznym i pracą własną odnawiają.



Wioska Krempach (Kremná) z cerkwią greckokatolicką z 1787 r. (fot. T. Borucki)

<sup>13</sup> *Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier 1451-1480*, t. 2, Kraków 2000, s. 188, nr 294 (dokumenty miasta Bardiowa nr 2089). *Crampak* – jak mylnie podano w komentarzu redakcyjnym – nie oznacza tu wsi Krempach, albowiem powstała ona sto lat później. (Ten materiał źródłowy autor zawdzięcza uprzejmości A. Wielochy).

<sup>14</sup> *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur. Sigismundi Augusti regis tempora complectens (1548-1572)*, pod red. J. Sawickiego, cz. V, t. 2, Warszawa 1961, s. 45, nr 5183.

<sup>15</sup> *Lustracja województwa krakowskiego 1564*, wyd. J. Małecki, cz. I, Warszawa 1962, s. 187.

Wśród siedmiu szlaków wybiegających z Nowego Sącza w lustracji dróg z 1564 r. wymieniony został „trakt wielki czyli stary na Piwniczną przez **Krempach** do Lubowli”<sup>16</sup>. W 1570 r. królewscy lustratorzy dróg wzmiankują też „różność około granic, tak strony Liubownie na **Krempaku**, tak też strony Musziney”<sup>17</sup>.

Wychowany w ziemi przemyskiej Marcin Bielski (ok. 1495-1575) nazwę tę odnosił do wierchu nad Piwniczną, wyróżnianego obok Pienin i Beskidu. W jego satyrze pt. *Sejm niewieści* „Mężatki wotują”:

A w Piwniczny miasteczku targi ustawimy;  
 Tamże sejm położymy, pod górą **Krępakiem**,  
 Pójdziem na te opile męże nasze hakiem.  
 Na Pieninach głową swą, by księżna mieszkała,  
 [...]
   
 Beskid i Modrą górę, wszystko opanujem [...].<sup>18</sup>

W wydany w Królewcu w roku 1564 słowniku *Lexicon Latino-Polonicum* Jan Mączyński (ok. 1520-1584) podał objaśnienie: „Carpatus mons. Gora między naszą Polską a Węgierską ziemią, **Krępak** zową niektorzy”<sup>19</sup>.

Ale już w 1554 r. na mapie Europy Gerharda Mercatora (1512-1594) pojawiła się formuła nazewnicza *Carpatus mons vulgo Crapak*, której wersję z wariantem *Crapack* wprowadził Hieronim Cock na mapie Polski z roku 1562, stanowiącej powiększenie fragmentu mapy Mercatora<sup>20</sup>. Tenże umieścił również *Crapac mons* na mapie Litwy wydanej pośmiertnie w 1595 r. Z kolei na mapach Ukrainy i Polski Jacoba Sandrarta z XVII/XVIII w., będących przeróbkami map Beauplana, figuruje formuła *Montes Carpathy vulgo Krapak*<sup>21</sup>. Omawiana nazwa w różnych konfiguracjach występowała w kartografii aż do II połowy XIX wieku.

Pochodzący z Biecza Marcin Kromer (1512-1589) w geograficzno-politycznym opisie Polski z 1577 r. użył interesującej nas nazwy jako zbiorczej, w zlatynizowanej formie: „Góry Sarmackie, dzielące Polskę i Ruś od Węgier, strome i pokryte lasami; [...] a wśród nich słyną przede wszystkim Karpaty, u nas, jeśli się nie mylę, nazywane *Crempacum*”<sup>22</sup>.

<sup>16</sup> Zob. F. Kiryk, *Rozwój urbanizacji Małopolski XIII-XVI w. Województwo krakowskie (powiaty południowe)*, Kraków 1985, s. 145.

<sup>17</sup> *Lustracja dróg województwa krakowskiego z roku 1570*, wyd. B. Wyrozumska, „Materiały Komitetu Nauk Historycznych” Nr 21, Ossolineum, Wrocław 1971, s. 38.

<sup>18</sup> M. Bielski, *Syem niewieści Marcina Bielskiego teraz nowo przez Joachyma Bielskiego syna jego wydany*, Kraków 1586 (cytat za: idem, *Satyry*, wyd. W. Wisłocki, Kraków 1889, s. 72).

<sup>19</sup> Cytat za: S. Urbańczyk, *Karpaty i Krepak. Pochodzenie i dzieje nazw*, „Acta Archeologica Carpathica”, t. X, z. 1-2, 1968, s. 13.

<sup>20</sup> Zob. *Drei Karten von Gerhard Mercator Europa – Britische Inseln – Weltkarte*, Gesellschaft für Erdkunde 41 tafeln zu Berlin 1891; K. Buczek, *Kartografia polska w czasach Stefana Batorego*, „Wiadomości Służby Geograficznej”, z. 2, 1933, s. 72-73, tab. I. Omawiane formuły poprzedziły więc *Carpatus mons vulgo Crepak a Russ Biescid* Andrzeja Pograbki z pochodzącej z lat 1569-70 r. przeróbki mapy Polski Wacława Grodeckiego.

<sup>21</sup> Zob. reprodukcje w: W. Kordt, *Materiały do historii ruskiej kartografii*, cz. 2, Kijew 1910.

<sup>22</sup> M. Kromer, *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica regni Poloniae libri duo*, Kolonia 1577, s. 19-20 (cytat za: *Polska, czyli o położeniu, ludności, obyczajach, urządach i sprawach*

Stanisław Pawłowski uznał pochopnie, że: „Są to po prostu Tatry, zwane także od jednego z najwyższych szczytów *Krępakiem*”<sup>23</sup>.

W 1611 r. ukazał się przekład Marcina Błażkowskiego *Kroniki polskiej* Kromera, gdzie czytamy, „że naród wielki Polacy, od gór Sarmackich i **Krępaku**, albo Beściadu, po obojej stronie Wisły [...] mieszkania swoje przeciągnęli [...]”<sup>24</sup>. Nazwa *Krępak* jest tu więc synonimem *Bieszczadu*.

Strome podjazdy na spisko-sądeckim trakcie przez zalesioną górę przyczyniały nie tylko trudów, ale i niebezpieczeństw – sprzyjały napadom, co rzecz jasna przyciągało zbójników<sup>25</sup>. Obejmowane analizowaną nazwą okolice cieszyły się pod tym względem wyjątkowo złą sławą.

W 1609 r. autor pierwszego naukowego opisu wód leczniczych w Drużbakach i Lackowej, a zarazem wybitny lekarz i filozof Sebastian Petrycy (1554-1627) z Pilzna, w „Przestrogach” do ody XXII „Do JMP Mikołaja Oleśnickiego, kasztelana małogoskiego etc.” pisał o „**Krępaku** zbójcokrytym”, objaśniając: „**Krępak** jest las, w którym zbójcy się kryją, przeto zbójcokryty”<sup>26</sup>. Z kolei pierwszy polski paremiolog, Salomon Rysiński (ok. 1560-1625) w wydanym w Krakowie w 1619 r. zbiorze *Przypowieści polskie* zamieścił przysłowie a propos zbójckiego proceduru: „Bywały, był trzykroć na Beskicie, a czwarty raz na **krępaku** zbijał”<sup>27</sup>.

Nazwa ta raz po raz przewija się również w aktach sądowych. Tak np. w 1647 r. Stefan, syn Wasyla Piotrowskiego, sołtysa z Piotrowej, wsi państwa makowickiego, oskarżony o rozboje i łupiestwa przed Sądem Kryminalnym Kresu Muszyńskiego, „Respons dał”:

Szedłem na Wysową, podkali mnie zbojcy na Bieszczadzie, rzekli mi: podz z nami, y zwiążali mie, kazali mi z sobą pość y musiałem iść a było nas 13 [...]. Był ieden [...] Romaniak Piotr z Muszynkj panstwa muszynskiego, iuz go zabito na **Krępaku** [...]. Na **Krępaku** było ich 14.<sup>28</sup>

*publicznych Królestwa Polskiego księgi dwie*, przekład S. Kozikowskiego, oprac. R. Marchwiński, Olsztyn 1977, s. 26).

<sup>23</sup> S. Pawłowski, *W sprawie polskiej nomenklatury geograficznej*, „Kosmos” 39: 1914, z. 7-12, s. 619.

<sup>24</sup> *Kronika polska Marcina Kromera biskupa warmińskiego, ksiąg XXX dotąd, a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim wydana, na język polski z łacińskiego przełożona przez Marcina z Błażowa Błażkowskiego i wydana w Krakowie w drukarni M. Loba r. 1611*, Sanok 1857, s. VII.

<sup>25</sup> Wśród historycznych przyczyn zbójnictwa Urszula Janicka-Krzywda wymienia „bliskość szlaków handlowych”, która „sprzyjała uprawianiu zbójnickiego rzemiosła; akcje na szlakach były bardziej opłacalne i mniej ryzykowne [...]” (*Niespokojne Karpaty czyli rzecz o zbójnictwie*, Warszawa – Kraków 1986, s. 15).

<sup>26</sup> S. Petrycy, *Horatius Flaccus w trudach więzienia moskiewskiego...*, Kraków 2004, s. 35-36 (por. S. B. Linde, *Słownik Języka Polskiego przez...*, t. VI, Lwów 1861, s. 972).

<sup>27</sup> Cytat za: K. W. Wójcicki, *Rozbójnicy*, „Biblioteka Warszawska” 1841, t. I, s. 13.

<sup>28</sup> *Akta Sądu Kryminalnego Kresu Muszyńskiego 1647-1765* wydał Dr F. Piekosiński [w:] *Starodawne prawa polskiego pomniki*, t. IX, Kraków 1889, s. 334 (14), 335(15).



„Bywały, był trzykroć na Beskicie, a czwarty raz na **krępaku** zbijał” – „Jeden z rozbójników z Gór Karpackich, których nazywają Góralami” (sztych C. Luyckena z 1698 r.)



Na mapie starostwa spiskiego Franciszka Floriana Czakiego z ok. 1762 r.<sup>33</sup> figurują w tym rejonie dwie nazwy *Krempak* (vide reprodukcja poniżej), zaś w lustracji z 1765 r. odnotowano miejscowości: *Wyżni* i *Niżni Krempak*<sup>34</sup>. Pierwsza z nich to dzisiejsza Kremná, której tradycyjna nazwa Krempach nadal używana jest przez ludność miejscową, choć w 1948 r. urzędowo narzucono jej przemianowanie. Druga z wymienionych – to dawny Granastów, przemianowany w 1949 r. przez władze słowackie na *Hraničné*.



Nazwy miejscowe *Krempak* na mapie starostwa spiskiego F. F. Czakiego z ok. 1762 r.  
(reprodukcja fragmentu mapy – Towarzystwo Karpackie)

Przed rokiem 1675 anonimowy wierszokleta w utworze *Bezpieczne ubóstwo* dodawał sobie animuszu w wędrówce przez górskie ostępy groźne zbójceckimi zasadzkami:

Nic nie mając bezbronny śmieie idę w drogę,  
I **niebezpieczny Krempak** zdrowo przebyć mogę.<sup>35</sup>

<sup>33</sup> F. F. Czaki, *TABULA PARTICULARIS PRAEFECTURAE SCEPUSSENSIS Seu Illius partis Scepusii, quae Polonorum juris est illisque vernacula lingua Spisz seu Starostwo Spiskie, Germanis vero Zips dicitur...*, 1: 170 000, ryt. F. Hampe, Elbląg ok. 1762.

<sup>34</sup> *Lustracja województwa krakowskiego 1765*, cz. I, wyd. A. Falniowska-Gradowska, Warszawa – Kraków 1973, s. 33.

<sup>35</sup> J. T. Trębecki, *Wiryndarz poetycki*, wydał A. Brückner, Lwów 1910, t. I, s. 61.

Gospodarzący w Woli Łużańskiej na karpackim Podgórzu Wacław Potocki (1621-1696) w wydanym w 1674 r. poemacie pt. *Smutna przygoda i śmierć żalosa Wirginiej, dziewicy rzymskiej*, biada zaś o panoszącym się bezprawiu:

Tedy iuż w mieście gorzey będziem żyli,  
Niż na **krempaku**, albo na Bieszczadzie.<sup>36</sup>

Natomiast w utworze tego poety pt. *Sielanka albo raczej przy szczęśliwym J. M. Pana Jana z Lipia Lipskiego na starostwo sądeckie wjeździe od Panien z Helikonu nie pełną i nie trunkiem za zdrowie nowego Starosty, ale życzliwym stawiana rymem kolejna, Roku Pańskiego 1676, dnia 1 lipca*, zastęp mitycznych Muz zbiega do Nowego Sącza „Przez **Krępak** i wysokie ostre grzbietów Tatry”, a w drodze powrotnej na Parnas Mnemosyna ze swymi Muzami „W mgnieniu oka i Tatry, i **Krępaki** minie”<sup>37</sup>. W jego *Ogrodzie fraszek nieplewionym* czytamy z kolei, że „Tarło z Rybińskim”:

Blisko siebie mieszkają, gdzie z **Krępaku** płynie  
Stawna rzeka w Podgórzu nasz Dunajec szybki,

tudzież, że „pod Sącz z **Krępaku** Donajec się sączy”<sup>38</sup>. Raz więc analizowaną nazwę przywołuje Potocki w odniesieniu do tatrzańskich źródlowisk Dunajca, raz zaś używa w znaczeniu odrębnym od Tatr.

Interesującą nas nazwę, w jej lokalnym, pozatatrzańskim zasięgu, podał w 1721 r. ks. Gabriel Rzączyński (1664-1737) w dziele *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae*:

Latus Carpati unum oppositum Meridiei, est in Regni Hungarici possessione, secundum versum ad Septentrionem, fundum intrat Polonicum. Hoc latus ultra Novotargum *Magora*, ultra Druzbakum **Krępak**, ultra Gorlicios *Beszkid* denominarum.<sup>39</sup>

Zatem północne stoki Karpat w Polsce nazywane są za Nowym Targiem *Magora*, za Druzbakami *Krępak*, za Gorlicami *Beszkid*. Zważywszy na kierunek wyliczania miejscowości, analizowana nazwa dotyczy tu gór na wschód od Druzbaków – ku Gorlicom, a więc okolic Lubowli, Muszyny i Nowego Sącza.

W wydanym pośmiertnie w roku 1742 *Auctuarium historiae naturalis Regni Poloniae...*, czyli *Pomnożeniu historii naturalnej...* Rzączyńskiego czytamy najpierw, że „Carpatii Montes” przez Polaków różnymi obejmowane są nazwami – „varia habent nomina, *Tatry*, **Krępak**, *Biesciady*”<sup>40</sup>. Nieco dalej zaś napotyamy być może pierwszy, a przy tym całkowicie trafny wywód etymologii tego oronimu: „Pars Montium Carpatiorum, ad Germanicum milliare protensa **Krępak** vocantur, per eam fluvius minor

<sup>36</sup> *Wirginia Rzymska Panna* [wydane] z *Manuskryptu*, [w:] „Zabawy przyjemne i pożyteczne z różnych Autorów Zebrane”, t. 15, cz. II, Warszawa 1777, s. 245.

<sup>37</sup> W. Potocki, *Pisma wybrane*, oprac. J. Dürr-Durski, Warszawa 1953, s. 142, 153.

<sup>38</sup> Idem, *Ogrody fraszek*, wyd. zupełne A. Brücknera, t. II, Lwów 1907, s. 164, 211.

<sup>39</sup> G. Rzączyński, *Historia naturalis curiosa Regni Poloniae, Magni Ducatus Lituaniae, annexarum, provinciarum, in tractatus XX divisa...*, Sandomiria 1721, s. 102.

<sup>40</sup> Idem, *Auctuarium historiae naturalis Regni Poloniae Magnique Ducatus Lithuaniae Annexarumque Provinciarum in puncta XII*, Gdańsk 1742, s. 158.



decurrens est flexuosissimus, numeroseque ab agnitibus inter superandus<sup>41</sup> – a więc część Gór Karpackich na niemiecką milę (czyli ok. 7,5 km) rozciągnięta zwie się *Krępak* ze względu na tamtejszą rzekę małą, spływającą kręto.

Lokalny zasięg *Krępaku* „pod Drużbakami” z *Historii naturalis...* Rzączyńskiego powielił ks. Remigiusz Ładowski (1738-98) w pierwszej polskojęzycznej encyklopedii przyrodniczej z roku 1783. Równocześnie splótł dwa wątki z dzieła Rzączyńskiego, podając, że „GORY KARPACKIE nazywają się od gory iedney naywyższej, i śniegiem zawsze okrytey **Karpak** nazwaney, nie ktorzy ie zowią Tatrami, że się aż ku Tartaryi ciągną<sup>42</sup>”.

Tak oto na przełomie XVIII i XIX wieku analizowany oronim stał się mianem najpotężniejszego szczytu tatrzańskieo, uzyskując naukową renomę za sprawą ks. Stanisława Staszica (1755-1826). W cyklu rozpraw *O Ziemiordztwie...* nazwą *Krępak/Krapak/Karpak* określał on początkowo Lodowy Wierch panujący w panoramie Tatr od północy, a później – dominującą od strony Spisza Łomnicę<sup>43</sup>. To na jej szczycie, jak podaje Jacek Kolbuszewski, „racjonalistyczne widzenie przyrody przenikały symboliczne wizje – Staszic nie tyle klasyków, ile właśnie romantyków przyprowadził nad skraj przepaści<sup>44</sup>. Uczony ksiądz pisał bowiem: „Z **Krępaku wielkiego** patrząc na potężne w okrom gory, widać, że Tatry naistarszym zaroicem wszystkich Karpackich łańcuchow, a tak wszystkich Sławiańskich rzek, i Sławiańskich krajow<sup>45</sup>”.

Staszicowska wizja Tatr wywarła przemożne wrażenie na Adamie Mickiewiczu (1798-1855). Przywołał on nazwę *Krępak* nie tylko w powszechnie znanej, młodzieżowej balladzie *Pani Twardowska*, ale także w pismach historycznych opracowanych na emigracji w latach 1835-37, u progu schyłkowego okresu twórczości:

Tu na wysokich Karpatach, w okolicy **Krępaku** (późniejsze hrabstwo spiskie) Lechowie, jak niesie dawne podanie, znaleźli gniazdo orłów, [...] i biorąc stąd szczęśliwą wróżbę, założyli miasto, główne siedlisko, Gniazdo [...]. Stąd rozszerzyli się po obu stronach **Krępaku** [...].

Więc z **Krępaku**, z dawnego Gniezna, Lechowie spuszczałi się w doliny brzegami Popradu, obu Dunajców, Wiśłoki i Wiśłoka, Sanu i Sali aż ku Wiśle [...].<sup>46</sup>

Tak oto w „*Krępaku*”, rozumianym jako wschodnia część Tatr oraz obszar gór w okolicach Gniazd, Wieszczył upatrywał lechickiej kolebki!

<sup>41</sup> Ibidem, s. 159.

<sup>42</sup> R. Ładowski, *Historia Naturalna Krolestwa Polskiego czyli Zbiór krotki przez Alfabet ulozony, Zwierząt, Roślin, y Mineralow znaydujących się w Polsce, Litwie, y Prowincyach odpadłych, ZEBRANA...*, Kraków 1783, s. 43-44.

<sup>43</sup> M. Świerż, *Stanisław Staszic w Tatrach*, „Wierchy” R. 4, 1926, s. 22; R. Kordys, *O tatrzańskieo itinerarium Staszica*, „Taternik” R. 12, 1928, nr 3, s. 57; T. Borucki, *Kiedy i jak Staszic zwiedzał Tatry?*, „Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskieo” 12: 2003, [wyd. 2004], s. 179-80; idem, *Pierwsza polska panorama Tatr*, „Płaj” nr 29, s. 62.

<sup>44</sup> J. Kolbuszewski, „Wstęp” [do:] *Tatry i górale w literaturze polskiej. Antologia*. Wrocław – Warszawa – Kraków 1992, s. XXXIII-IV.

<sup>45</sup> Staszic, *O Ziemiordztwie Karpatow, i innych gor i rownin Polski*, Warszawa 1815, s. 187.

<sup>46</sup> A. Mickiewicz, *[Pierwsze wieki historii polskiej. Księga I. Słowiańszczyzna od wyjścia jej z Azji. Do czasów Lecha, Czecha i Rusa czyli Ruryka]* (pierwodruk: Paryż 1867), [w:] *Dzieła prozą*, wyd. T. Pini, t. I, Nowogródek 1934, s. 265, 266.

Inny wielki poeta polskiego romantyzmu, Seweryn Goszczyński, notował w *Dzienniku podróży do Tatrów* z roku 1832: „Górują nad wszystkimi szczytami Łomnica, czyli **Krępak** [...] i Krywań”<sup>47</sup>. W oparciu o jego zapiski Lucjan Sieniński w 1843 r. wyliczał zaś „Krępak” obok Łomnicy, opisując „Kilkonasto milowe pasmo Tatrów, mogące się nazywać jądrem długiego łańcucha Karpat, jako złożone z najwyższych szczytów granitowych Łomnicy, Krywania, **Krępaku** [...]”<sup>48</sup>. W *Starożytnościach polskich* z 1842 r. czytamy, że „Najwyższy szczyt Karpat nosi nazwisko **wielkiego Krempaku** [...]”<sup>49</sup>. Z kolei Bogusz Zygmunt Stęczyński w 1847 r. podawał w opisie Krościenka, że „Zaraz za miasteczkiem wznoszą się wysokie góry, odnogi **Krępaku**, zwane Pieninami”<sup>50</sup>, uznając najwyraźniej, że jest to oddzielna od Tatr grupa górską, związana orograficznie z pasmem pieniniskim.

Hipolit Stupnicki w opisach Galicji z 1849 i 1869 r. wzmiankował „jedno z najważniejszych pasm gór Europejskich, *Karpatami*, dawniej **Krępakami** lub *Tatrami* zwane”<sup>51</sup>. W 1851 r. hrabia Jan Załuski na łamach krakowskiego „Zasu” wywodził, że „Tatra, Matra, Fatra, trzy celniejsze grupy w pasmie gór **Krępaku** stanowią [...] herb węgierskiego królestwa”<sup>52</sup>.



Tatry z dominującą Łomnicą (2632 m) wylaniają się ponad wsią Krempach z za grzbietu Vabec (750 m), niegdyś zwanego *Krępak*, którą to nazwę przypisano im w XVI w., a w XIX w. odnoszono do tego właśnie ich szczytu (fot. T. Borucki)

<sup>47</sup> S. Goszczyński, *Dziennik podróży do Tatrów*, Wrocław 2005, s. 43-44.

<sup>48</sup> L. Sieniński, *Rysy górali tatrzańskich. Podania – Rozbójnicy – Pieśni*. [w:] „Orędownik Naukowy”, nr 43, Poznań 1843.

<sup>49</sup> [J. Moraczewski], *Starożytności polskie*, t. I, Poznań 1842, s. 511.

<sup>50</sup> B. Z. Stęczyński, *Okolice Galicji*, Lwów 1847, s. 88.

<sup>51</sup> H. Stupnicki, *Galicja pod względem topograficzno-geograficzno-historycznym skreślona przez...*, Lwów 1849 (II wyd. 1869), s. 4.

<sup>52</sup> J. Załuski, *Jeszcze słów kilka do „Uwag” nad rysem etnograficznym Galicji i Bukowiny*, „Zas” nr 93 z 23 IV 1851, s. 3.

Jednak w tymże roku Wincenty Pol, profesor pierwszej w Polsce (a drugiej w Europie) katedry geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego, użył oronimu *Krępak* jedynie w jego lokalnym znaczeniu, wyliczając arterie komunikacyjne północnych stoków Karpat: „druga droga z Piwnicznej prowadzi na **Krępak** i działy w dolinę Popradu na Spiż”<sup>53</sup>. Ale jeszcze w 1852 i 1861 r. Joachim Szyc w *Jeografji dawnej Polski* podawał, że „góra Łomnica [jest] inaczej **Krępakiem** zwana”<sup>54</sup>.

Szczesny Morawski, bodaj jako pierwszy w piśmiennictwie naukowym, wielokrotnie użył interesującej nas nazwy wyłącznie w jej lokalnym, pozatatrzańskim zasięgu. Trudno orzec na ile opierał się w tym względzie na tradycji ludowej. W 1858 r. opublikował dyktetyki z życia sądeckiego ludu pt. *Górale od Krępaku*<sup>55</sup>. W pracy pt. *Sąddeczyzna* z 1863 r. wzmiankował m.in. „Bieszczad górzysty z swemi okopami; aż po nad źródlika: Tępy Chrobrego, ku **Krępakom**”<sup>56</sup>, pisząc dalej, że „Granice bolesławowskie na południu sięgały [...] aż do grodu zwanego: Galis (?) kędy się schodzą granice: Polszczy Rusi i Węgier. (Byłoby to gdzieś między **Krępakiem** a Bieszczadem)”<sup>57</sup>. Jego zdaniem „Droga którą kroczył [król Władysław Łokietek] nie mogła być jak tylko na Bieszczad lub **Krępaki** górami i dolinami Popradu, Białej i Ropy”<sup>58</sup>. Przedstawił również „pogląd na Podmagurze spiskie to jest na ludność dalszego ciągu Tatr [...] od podnóża Łomnicy ku Pieninom i **Krępakom**, zwanego Magurą”, podając, że „Magura jako dalszy ciąg Tatr i wyższa od Pienin i **Krępaków**, właściwym jest grzbietem gór tych pogranicznych [...]”, pod którymi leżą wsie „Podmagurzan [...] od Żdaru aż po **Krępak**”<sup>59</sup>. Opisywał widoki z okolic grodziska w Naszacowicach – „aż do czarnych grzbietów **starosądeckich Krępaków**”, oraz z „ogródka Kingi” na Górze Zamkowej w Pieninach – „w tle nieba ginie ciemne pasmo **Krępaku**”<sup>60</sup>. Nazwę tę przywołał także w 1865 r., m.in. w opisie obrony Sądeczyzny przed najazdem Ścibora ze Ściborzyc w roku 1410:

Zważając wielką obronność **nadlubowelskiego węgierskiego Krępaku**, od podstawy jego zaczepnej u szczytu i wsi **Krępakiem** zwanej po nad Piwniczną, w prawo ku Rohaczowi i Pioninom, a w lewo przez Połoczę ku Muszynie: trzeba było koniecznie założyć twierdzę [...].

Na **Krępaku** pomiędzy Poprutem a Dunajcem, plan obrony sam w oczy bije [...] skoro się spojry na drugie pasmo gór, na **Krępaki starosądeckie** spadziste a wysokie, jednostajnie ciągnące się od Poprutu do Dunajca! [...]

Z Szczawnicy więc, Obidzy, Gabonia, Przysietnicy, Moszczennicy, Barcic i Piwnicznej, ruszenie pospolite strzegło **Krępaku** [...]<sup>61</sup>.

<sup>53</sup> W. Pol, *Rzut oka na północne stoki Karpat*, Kraków 1851, s. 102.

<sup>54</sup> J. Szyc, *Jeografja dawnej Polski. Dla użytku młodzieży napisal...*, Poznań 1852 (II wyd. 1861), s. 4.

<sup>55</sup> S. M. [Sz. Morawski], *Górale od Krępaku*, „Czas”, 1858, Nr 155, 157.

<sup>56</sup> Sz. Morawski, *Sąddeczyzna*, Kraków 1863, s. 13. Zwrócenie uwagi na tę publikację autor zawdzięcza Ryszardowi Krukowi.

<sup>57</sup> Ibidem, s. 30.

<sup>58</sup> Ibidem, s. 195.

<sup>59</sup> Ibidem, s. 73.

<sup>60</sup> Ibidem, s. 15, 96.

<sup>61</sup> Idem, *Sąddeczyzna za Jagiellonów z miast spiskimi i księstwem oświęcimskim przez...*, t. II, Kraków 1865, s. 77-78, 80, 81.

Z kolei opisując zjazd lubowelski z roku 1412, podał, że Władysław Jagiełło „Na-przeciwko króla Zygmunta wyjechał na sam szczyt **Krępaku** [...]”<sup>62</sup>. Jednak dopiero w publikacji z 1866 r. sprecyzował zasięg tak często przywoływanej nazwy:

*Pieniny*, stanowią właściwie już początek **Krępaku**, mimo to, że je przedziela Dunajec. [...]

**Krępaki**, od Pienin, na wschód do Poprutu a ku północy aż do połączenia się jego z Dunajcem. Pasma gór poprzeryzanych potokami, rozpromienia się wokół szczytu swego Radziejowej [...] po nad źródłami obu Rostok [...]. Więc [...] spiskie już Pilchów, Granastów... **Krępak**.<sup>63</sup>

Zatem nazwa ta u Morawskiego występuje w trojakim odniesieniu: 1) do pasma Radziejowej w Beskidzie Sądeckim (*starosądeckie Krępaki*); 2) do grzbietu górskiego nad Lubowlą (*węgierski Krępak*); 3) do wsi u jego podnóża (*Krępak*). W ogólności zaś dotyczy gór leżących między położonymi na wschód od Tatr: Magurą i Pieninami, a „Bieszczadem”, czyli wschodnią częścią Beskidu Sądeckiego i Beskidem Niskim.

Bodaj po raz ostatni w polskim piśmiennictwie interesującej nas nazwy użył Morawski w roku 1906, kiedy to wzmiankował, że obszarem słynącym z „wyrobu płócien, są **Krępaki** i porzeczka Kamienicy (Łabowskiej) i Kamionnej oraz Kamionek [...]”, a także pisał o oporze górali sądeckich podczas potopu szwedzkiego – „że się zbierają po cichu na **Krępakach**”<sup>64</sup>.

W II połowie XIX wieku analizowana nazwa stosowana była nadal jako synonim *Karpat* w kartografii, np. w formie *Monts Krapack* na wydanej w Paryżu w 1855 r. mapie *Carte Generale de la Russie d'Europe*<sup>65</sup>. W tym ogólnym znaczeniu utrzymała się najdłużej w publikacjach zachodnioeuropejskich, np. jeszcze w 1876 r. pokutowała w *Encyclopaedia Britannica*: „the Carpathian Moutains or **Crapacks**”<sup>66</sup>. Zaniknęła ostatecznie, przegrawszy w konkurencji z szacownością ptolemeuszowskich *Karpat*, żywotnością spiskoniemieckiej Łomnicy oraz ekspansywnością unaukowionych *Beskidów*, o którym to oronimie Aleksander Brückner podawał, że „dziś (u geografów obcych) zamiast *Bieszczadu* i **Krępaku** panuje”<sup>67</sup>.

Izydor Szaraniewicz w 1871 r. wysunął tezę, że „w tradycji ludowej zwyczajowo używane **Krępaki**” mogły być formą wyjściową dla nazwy *Karpaty*, przy czym interesujący nas oronim odnosił on wedle słownika Lindego do Tatr, wywodząc od apelatywów: *krępy* – ‘tłusty, korpulentny’ i *крупный* – ‘wielki, długi, wysoki’, co mogłoby implikować pojmowanie owej nazwy jako określenia znacznej masywności, wysokości czy długości obiektu topograficznego; przywołał też nazwy miejscowe Krempachów nad Białką i „nad dopływem Popradu” oraz Krępanej nad Wisłoką w Beskidzie Niskim; z *Krępakiem* utożsamiał również pliniuszkowskie *montes macrocremni*<sup>68</sup>. Z kolei analizując nazwę

<sup>62</sup> Ibidem, s. 87.

<sup>63</sup> Idem, *Puszcze i knieje podgórskie w wiekach średnich, przez...*, Kraków 1866, s. 11, 12.

<sup>64</sup> Idem, *Arjanie Polscy*, Lwów 1906, s. 156, 274. Materiału tego udzielił mi R. Kruk, któremu składam serdeczne podziękowania za pomoc w kwerendzie źródłowej.

<sup>65</sup> Wielocha, op.cit., s. 20.

<sup>66</sup> *Encyclopaedia Britannica*, wyd. 9, t. 5 (cytat za: Urbańczyk, op.cit., s. 18).

<sup>67</sup> A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1985, przedruk I wyd., s. 21-22.

<sup>68</sup> I. Szaraniewicz, *Kritische Blicke in die Geschichte der Karpaten-Völker im Alterthum und im Mittelalter*,

*Karpaty*, Stanisław Łukasik w 1938 r. zestawiał *Karpak/Krapak/Krępak* z germańskim *krappa* – ‘zusammenrollte, runde Masse’<sup>69</sup>, ale znaczeniom tym mogłyby raczej odpowiadać nazwy *Zawoja* i *Okraglica*.

W świetle analizy dziejów nazwy *Krępak* jasnym staje się, że wszystkie jej formy wprost lub pośrednio pochodzą od niemieckiego określenia meandrującego potoku – *Krummbach*. Gdy wczesne formy tej nazwy zaczęły się upowszechniać w XVI wieku jako synonimy *Karpat*, leksykografowie w kręgu czesko-niemieckim wiedzieli o jej pochodzeniu niewiele, albo zgoła nic. Kojarzyli ją co najwyżej ze Spiszem. Nie zgłębiając meandrów jej proveniencji, sięgnęli po blisko brzmiący *Krummbach* – nazwę dolnospiskiego miasta Krompachy nad Hornadem. Była to bowiem najdawniej notowana, a przy tym najbliższa im i najszerzej znana spośród analogicznych nazw miejscowych w Karpatach Zachodnich. Owo górnicze miasto rozwijało się od XIII wieku, kiedy sprowadzeni tam Sasi podjęli w okolicznych górach wydobywanie rud srebra, miedzi i żelaza. Stąd w słowniku *Dictionarium Latino-Germanicum* Petera Dasypodiusza z roku 1537 wyniknęło skojarzenie z najsłynniejszymi ośrodkami kopalnictwa na Górnych Węgrzech – Kremnicą i Bańską Szczawnicą, których nazwy zestawiał on z *Krummbachem* jako oronimy, co z kolei powielił Reschl i następni autorzy<sup>70</sup>. Z ową nazwą miejscową zaczęli łączyć pochodzenie *Krępaku* późniejsi badacze<sup>71</sup>, tak np. prof. Stanisław Urbańczyk jej rozpowszechnienie po północnej stronie Karpat przypisywał wędrownym kupcom, wywodząc stąd *Krępak*, który – jego zdaniem – „wolno więc [...] uważać za import ze Spisza albo w ogóle twór podobnie papierowy jak *Karpaty*”<sup>72</sup>.

Szereg kontekstów nazwy *Krępak* świadczy jednak, że w węższym, prowincjonalnym znaczeniu funkcjonowała ona na przestrzeni wieków jako określenie pasa pogranicznych gór na wschód od Tatr, gdzie w okolicach Muszyny następuje przerwa w zasięgu nazwy *Beskid*<sup>73</sup>. Rozpatrywany oronim zachowywał swą odrębność od *Tatr* oraz sąsiedniego *Beskidu/Bieszczadu* i, podobnie jak one, był żywy – w przeciwieństwie do *Karpat*<sup>74</sup>, co stwierdził bodaj po raz pierwszy w 1874 r. Walery Eljasz:

---

Lemberg 1871, s. 52, 83; por. S. B. Linde, op.cit., t. II, Lwów 1856, s. 489-490; Pawłowski, op.cit., s. 618, 621.

<sup>69</sup> S. Łukasik, *Pologne et Roumanie aux confins des deux peuples et des deux langues*, Paris – Varsovie – Cracovie 1938, s. 313.

<sup>70</sup> Zob. Urbańczyk, op.cit., s. 15-17 (za: H. Brauner, *Der Name der Karpaten in der Lexiographie des 16. Jahrhuderts*, „Carpathenland”, t. 12, 1941, Pressburg [Bratysława], s. 171-79).

<sup>71</sup> Por. L. Zejszner, *O nazwie Tatrów*, „Tygodnik Literacki”, Nr 24, Poznań 1841, s. 196; Brauner, op.cit.; J. Staszewski, *Słownik geograficzny. Pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych*. Wydanie drugie przejrzone i uzupełnione. Warszawa 1959, s. 139.

<sup>72</sup> Urbańczyk, op.cit., s. 11, 16-17.

<sup>73</sup> Por. *Występowanie w Karpatach nazwy terenowej Beskid*, mapka P. Kamińskiego 1: 2 000 000 (na rewersie mapy *Karpaty. Podział fizyczno-geograficzny wg prof. J. Kondrackiego*, „PIITR Kartografia”, Warszawa 1993).

<sup>74</sup> Wiadomość w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa krakowskiego w średniowieczu* pod red. A. Gąsiorowskiego (cz. II, z. 3, Kraków 1994, s. 445), jakoby miano *Karpaty* nosiła góra k. Piwnicznej, a obecnie zwał się tak przysiółek Łomnicy, wynikała z omyłki w zapisie nazwy *Karpaty* (od nazwiska *Karpala*).

Cały łańcuch gór 120 mil długi, od Morawii rozciągający się po Wołoszczyznę, nazywamy w ksiązkach Karpatami; nie żyje bowiem ta nazwa w ustach ludu, który je tylko zna w imionach poszczególnych, jak Bielawy, Bieskidy, Gorzec, Tatry, **Krępak**, Magura, Czarny las, Czarna hora itp. [...]

Dziwną tedy jest rzeczą, z kąd się u niektórych naszych pisarzy wzięło chrzczenie Tatr **Krępakiem**, kiedy to miano służy **tylko tej części gór, które na Spiżu między Podolińcem a Muszyną rozdzielają Dunajec od Popradu**. Przecież Bielski na początku swej kroniki, mówiąc o górach w Polsce, odróżnia Tatry od Modrej góry, **Krępaku** i Bieściadów. Na Spiżu **Krępak** właściwie dzielił Polskę od Węgier, bo lewy brzeg Popradu zawsze należał do Polski<sup>75</sup>.

Poszczególne formy analizowanej nazwy tworzą continuum: *Crompach/Crumpach* – *Crampak/Krapak* – *Krempak/Krępak* – *Karpak*, w odniesieniu do zespołu desygnatów: potok – karczma – las – góra – osada, położonych na transkarpackim szlaku łączącym ośrodki ziemi sądeckiej i starostwa lubowelskiego. W szerszy obieg nazwa ta weszła zapewne wraz z postępującym ożywieniem kontaktów handlowych z miastami zastawu spiskiego, w dobie ich gospodarczej prosperity. W miarę jak ów szlak był coraz liczniej uczęszczany przez kupców i podróżnych, zakres znaczeniowy nazwy ulegał poszerzeniu. Najprawdopodobniej tą właśnie drogą, wskutek coraz dalej idących uogólnień, nazwa miejscowa rozciągnięta została na pograniczne góry między Spiszem a Kresem Muszyńskim. Przyczyniające niemałych trudów przekraczanie wzniesienia „Krępaku” z czasem nabrało uniwersalnego wymiaru, stając się odpowiednikiem każdej w ogóle przeprawy przez graniczny grzbiet karpacki – między Polską a Węgrami. Tak oto nazewniczy prowincjonalizm awansował do rangi synonimu ptolemeuszowskich *Karpat*, które wszak też dopiero ucierały się w literaturze nowożytnej.

Andrzej Wielocha trafnie zauważył, że przyczyn kariery *Krępaku* należy upatrywać w tym, iż „przybliżał niejasno i obco brzmiącą nazwę *Karpaty*, brzmiał bardziej swojsko”<sup>76</sup>; wszelako nie wyrugował jej z dykcjonarzy, kronik i map, lecz występował paralelnie – jako określenie bliskoznaczące. Międzynarodowe powodzenie tego lokalnego toponimu wynikało stąd, że od połowy XIV wieku „w Europie Środkowo-Wschodniej [...] strefa karpacka odgrywała rolę szczególnie ważną, zwłaszcza w tworzącym się systemie gospodarki europejskiej” – jak podaje Henryk Samsonowicz. – „Na pewno między XIII a XVI wiekiem Karpaty były bardziej drogą niż barierą – drogą, która ułatwiała rozwój dalekiego handlu”, a także otwierała na „pomysły i idee rodzące się w basenie Morza Śródziemnego”<sup>77</sup>. Wymiana intelektualna odbywała się również w przeciwnym kierunku – głównie za sprawą Polaków udających się na studia do Włoch. Tak też na fali renesansowego rozbudzenia umysłów wypląnął w szeroki świat nasz *Krępak*.

We współczesnej nomenklaturze geograficznej nie ma tego rodzaju nazwy zbiorczej, choć w okolicach Muszyny wyodrębnia się orograficznie grupa górską między Beskidem Sądeckim (na południe od rzeki Muszynki i w pętli Popradu), Górami Czergowskimi (na północ od górnej Topli) oraz Beskidem Niskim (na zachód od Przełęczy Tylickiej)

<sup>75</sup> W. Eljasz, *Szkice z podróży w Tatry*, „Dodatek”, Kraków 1874, s. 248-51.

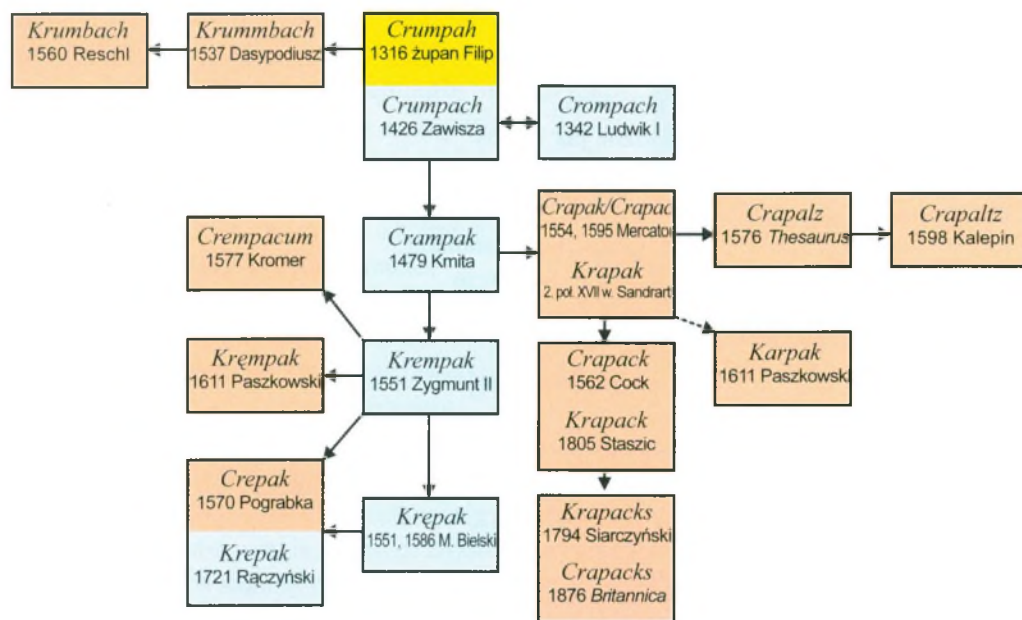
<sup>76</sup> Wielocha, op.cit., s. 20.

<sup>77</sup> H. Samsonowicz, *Gospodarka średniowiecznej Europy Środkowo-Wschodniej*, [w:] *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 2, red. J. Kłoczowski, Lublin 2000, s. 26-27, 30.

i Pieninami (na wschód od przełęczy Rozdziele). W polskiej regionalizacji geograficzno-turystycznej obszar ten bezzasadnie włączany jest do Beskidu Sądeckiego<sup>78</sup>. Południową jego część słowaccy geografowie określają zaś sztucznie mianem *Lubovnianská vrchovina* – zasługuje więc na toponomastyczne wyróżnienie również ze strony polskiej. Szacowność tradycji historycznej nazwy *Krępak* w odniesieniu do gór między Pieninami a Beskidami sprawia, że uzasadnionym wydaje się przywrócenie dla tego mezoregionu zbiorczej nazwy geograficznej *Krępaki*.

### Schemat ewolucji nazwy *Krępak* (zmodyfikowany)

OZNACZENIA: w polach błękitnych formy z gniazda nazwy między Piwniczną a Starą Lubowlą; w polu żółtym nazwa dolnośląskiego miasta Krompachy; w polach beżowych pochodne formy ogólnokarpackie.



UWAGA: Przedstawiono jedynie hipotetyczne następstwo form, nie zawsze odzwierciedlone w obecnie zestawionej ich chronologii (podano daty pierwszych pojawień wg dostępnych danych, co nie znaczy, że są to w ogóle najstarsze zapisy źródłowe). Oprac. T. Borucki

<sup>78</sup> J. Kondracki, *Karpaty*, wydanie drugie poprawione, Warszawa 1989, s. 65-66; J. Balon, K. German, J. Kozak, H. Malara, W. Widacki, W. Ziąja, *Regiony fizycznogeograficzne*, [w:] *Karpaty Polskie. Przyroda, człowiek i jego działalność*, pod red. J. Warszyńskiej, s. 117, 126; J. Groch, W. Kurek, *Turystyka*, [w:] *Karpaty Polskie...*, op.cit., s. 285.